

Een gevaar bij het gebruik van persoonlijke herinneringen is dat er vertekeningen en onnauwkeurigheden kunnen insluipen. De auteurs waren zich daarvan bewust en hebben in samenspraak zoveel mogelijk controleerbare feitelijke details gecorrigeerd. Al met al zijn ze erin geslaagd, niet alleen een boeiend en leesbaar relaas te schetsen van de individuele ontwikkelingsgang van de geportretteerden, maar ook van de ontwikkeling van de Nederlandse psychologie in bredere zin.

E. Maes

A. Gevers, ed., *Uit de zevende. Vijftig jaar politieke en sociaal-culturele wetenschappen aan de Universiteit van Amsterdam* (Amsterdam: Het Spinhuis, 1998, ii + 450 blz., f40,-, ISBN 90 5589 099 5).

Herdenken is, buiten de kring van historische liefhebbers, niet vanzelfsprekend. Dat valt te zien aan deze herdenkingsbundel. Spreekt men in België bij een 50-jarig bestaan al gauw van een jubeljaar, in het milieu van de politieke en sociale wetenschappen aan de Universiteit van Amsterdam ligt dat gevoeliger. Zo maar een beetje terugblikken, dat valt niet te rechtvaardigen. Een dergelijke bezigheid is kennelijk onvoldoende maatschappelijk relevant. Vandaar dat het historische gedeelte slechts één derde van het boek omvat.

Van de andere twee delen geeft er één een staalkaart van onderzoek naar 'transnationale processen' in het huidige tijdperk van de 'globalisering'. Het thema lijkt te bewijzen dat de 'PCSW' midden in de wereld van vandaag staat. In ieder geval blijkt men de laatste trends te volgen. Een ander gedeelte van het boek is besteed aan rapportage van onderzoek naar de directe omgeving van de faculteit, de stad Amsterdam. Uit een oogpunt van relevantie én van traditie (Ter Veens sociografie, Den Hollanders sociale rafelrand) een interessant werkerterrein, dat in deze bundel helaas slechts vanuit twee oogpunten bekeken wordt: 'multiculturaliteit' en 'erotiek' op z'n Amsterdams. Bij modieusheid voegt zich hier toch wel provincialisme.

Hoe dat zo gekomen is? Daar zou het historische deel van deze bundel informatie over hebben kunnen bieden. Historische bespiegelingen lenen zich immers bij uitstek voor een reflectie op de huidige situatie. Maar de reflectie is hier enigszins ontaard in navelstaren. Om te beginnen is ook in dit historische deel ongeveer de helft van de pagina's gewijd aan toekomstverkenningen en aan op de huidige stand van zaken gerichte 'leeronderzoeken' (een mij onbekend, Brechtiaans aandoend genre). Vervolgens wordt in wat er overblijft aan historische artikelen de ontstaansgeschiedenis van de zevende faculteit wel erg op de vierkante centimeter beschreven, met alle politieke geharrewar rond de benoemingen van de eerste hoogleraren. Dat gebeurt over het algemeen nauwgezet en ook wel kritisch, hoewel toch W. F. Wertheim nog even aan zelffelicitering mag doen. Maar het verhaal over de start van de zevende faculteit wordt nauwelijks ingebed in een ruimer kader. Dat geldt ook voor de beschrijving van de latere conflicten rond '1968', de kwestie-Daudt *and all that*. Kennelijk houdt dat auteurs als B. Reinalda nog enorm bezig. En hoewel de verslaglegging over het algemeen wel evenwichtig is, ontbreekt een overtuigende plaatsing in een bredere context. Natuurlijk staan er zinnigjes in deze artikelen die verwijzen naar de protestgeneratie, de oorlog in Vietnam en de radicalisering van de studenten, maar het blijft allemaal toch wel erg betrokken op Amsterdam en directe omstreken.

Er zijn uitzonderingen. Dick Pels geeft een amusante schets van de inhoudelijke en institutionele opkomst van de figuratiesociologie. Zijn analyse van de stormloop van de marxisten op de functionalistische sociologie, waarbij de Elias-school uiteindelijk als lachende derde overbleef, is hier en daar wat vilein — zo wordt Goudsblom neergezet als een kruising tussen Machiavelli

en Lenin — maar bepaald verhelderend. Pels, zelf Elias-dissident, geeft overigens toe niet onpartijdig te kunnen zijn. Toch heeft hem dat niet verhinderd een grotere afstand en een ruimer blikveld te hanteren dan de meeste andere auteurs in deze bundel. Bovendien is hij royaal genoeg om Goudsblom, De Swaan en hun leerlingen inhoudelijk het krediet te geven dat deze verdienen.

De grotere greep wordt ook beoefend door J. W. Duyvendak en I. de Haan. Zij plaatsen het (gebrek aan werkelijk) debat over 'brede politicologie' in Amsterdam tegen de achtergrond van de historische ontwikkeling van het onderzoek naar politieke theorie en naar machtspraktijk. Zo maken zij duidelijk dat de na-oorlogse oriëntatie op de Verenigde Staten niet zozeer het gevolg was van het Amerikaanse politieke prestige. Dat bewoog zich namelijk in het Amsterdam van de zevende ver onder Algemeen Nederlands Peil. Het lag vooral aan de besmet geraakte continentale Europese politicologische tradities. Het vriendelijkste dat over veel van deze theoretici en onderzoekers uit de jaren dertig gezegd kan worden, is dat ze wel erg teleurgesteld waren geraakt in de democratie. Duyvendak en De Haan zijn ook zo'n beetje de enigen die niet alleen aandacht besteden aan de ruzies rond '1968', maar ook aan de structurele malaise in de decennia daarna in de Amsterdamse politicologie. Tenslotte suggereren ze op basis van historische en actuele inzichten thema's en invalshoeken voor toekomstig onderzoek. Men hoeft het niet met ze eens te zijn om in te zien dat dit een zinvolle wijze van reflectie is.

Overigens hoeft het daarbij niet altijd om weidse vergezichten te gaan. Soms spreekt het veelzeggende detail. Zo zegt Den Hollander in een al uit 1975 stammend, treffend interview met Bart van Heerikhuizen over de plannenmakerij in 1944 voor na de bevrijding: 'U moet dat vergelijken met de avond voor je verjaardag. Je verjaardag, dat is wel aardig, maar de avond *vóór* je verjaardag, dat is pas werkelijk opwindend' (29). Die confrontatie van ideaal en werkelijkheid, die zich later bij Den Hollanders tegenstanders in de jaren zeventig opnieuw voor zou doen, had in deze bundel een betere uitwerking verdiend. Maar misschien leent het genre van de feestbundel zich daar niet voor, waarin — zelfs in de Amsterdamse zevende — de lieve vrede wordt bewaard door iedereen die dat wil een stukje te laten schrijven.

E. Jonker

D. C. J. van der Werf, *Banken, bankiers en hunfiisies. Het ontstaan van de Algemene bank Nederland en de Amsterdam-Rotterdam bank, een studie infusiegedrag over de periode 1950-1964* (NIBE-bankhistorische reeks XXIII; Amsterdam: Nederlands instituut voor het bank- en effectenbedrijf, 1999, 523 blz., f120,-, ISBN 90 5516 133 0).

De kern van dit vaak meeslepend geschreven boek is het relaas van het gecompliceerde voorspel en uiteindelijk samengaan van twee keer twee grote banken in 1964. In dat jaar ontstonden de ABN-bank en de Amro-bank, die intussen sinds 1990 door nogmaals een fusie zijn opgegaan in de ABN Amro, die daarmee een van de grootste banken van Europa werd. Over dit laatste gaat dit boek niet, maar wel biedt het een nauwgezet, met tal van informatieve cijfers geïllustreerd verslag van de tot 1964 afgelegde weg sinds de Tweede Wereldoorlog door elk der fusiepartners uit 1964. Dit waren de Nederlandsche Handel-Maatschappij, opgericht in 1824, de Twentsche Bank van 1861, de Rotterdamsche Bank, gesticht in 1863 en de Amsterdamsche Bank, die dateert van het jaar 1871. Aan elk van de bankinstellingen is een afzonderlijk hoofdstuk gewijd, dat de bedrijfsstrategie, maar ook de zakelijke voorspoed en tegenslag van de desbetreffende bank over de jaren heen in grote lijnen schetst. Hieruit rijt een scherp beeld op van het bankbeleid door de vier banken, de vaak grote accentverschillen in commerciële werkwijze en kracht die